

TITULUS IX. DE OFFICIO JUDICIS ORDINARI.

CAP. I.

Episcopi ita debent corrigere Clericorum excessus, quod metu poena ipsi arceantur, & alii pertimescant. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Vienensi. (an. 1312.)

Uticalis ordinis a impunitatem excessuum obtinere sperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per qua nimirum diffamatur Ecclesia, & scandala gravia in populo generantur, potissime cum talia per Episcopos, ad quos horum spectat correctio, deferantur ut plurimum incorrecta, propensius compescantur: eisdem Episcopis districte injungimus b, quatenus sic circa correctionem Clericorum hujusmodi vigilanter intendant, & diligenter sui officii debitum exequantur, quod & iidem Clerici metu poenae a suis arceantur insolentis c, & aliorum exemplo perterriti proflire ad similia merito pertimescant.

CAP. II.

Valet collatio beneficii facta a collatore quolibet citra Legatum Apostolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is, cui fit. h. d. Joan. Andr.

Idem.

Et si ab Apostolicae sedis Legato de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo, quod obtinet, facta fuerit mentio specialis: in aliis tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus, hoc nolumus observari.

TITULUS X. DE PROCURATORIBUS. CAP. I.

Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel literas suae procuratoris, quibus constituens pro ipso cavebat, super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Vienensi.

Instrumento, vel literis, quibus te aliquis in causis suis procuratorem constituens pro te debito modo cavet, simpliciter [nulla facta protestatione] a te scienter receptis, non potes postea recusare defensionem illius: imo cogi poteris ipsum defendere in omnibus causis, & negotiis, ad quae praedicta instrumenta seu literae se extendunt: cum per haec ad omnia tuum praestitisse videaris assensum.

CAP. II.

Procurator habens mandatum jurandi, & omnia faciendi, quae requirunt speciale mandatum, contra electum vel provisum opponere non potest crimina, vel defectus. Joan. Andr.

a Distio, ordinis, deest in antiquiorib. exemplaribus. b Si negligant, peccant mortaliter. c. distin. c. denique. Aufse. Fontanus. c Ob istam causam puniuntur rei in ipso loco delicti. Salic. in aut. si vero. C. de adulter. Font.

FINIS LIBRI PRIMI.

Idem.

Non potest procurator ad agendum, vel defendendum a, jurandumque de calumnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quae speciale mandatum exigunt, constitutus (nisi aliud super hoc in mandatis habeat) opponere in personam electi, seu ejus, cui est provisio faciendi vel facta, crimina b, vel defectus c, cum sub generalitate tali graviora non veniant, vel majora, quam in ipso procuratorio sint expressa.

CAP. II.

Religiosus etiam pro conreligioso, nisi pro consorte ejusdem litoris, non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere: licet hoc habeat in mandatis. Joan. Andr.

Idem.

Religiosus procurator, etsi per per alium religiosum sui vel alterius monasterii fuerit constitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia procuratoris c officium suscipere, nisi pro suo in eadem lite consorte: ita non potest alium procuratorem constituere seu substituere, etiam si per constituentem hoc sibi expresse fuerit commissum.

CAP. IV.

Per obitum Rectoris Ecclesiae revocatur procurator ab eo pro Ecclesia constitutus, etiam quoad negotia jam coepita.

Idem.

Procuratorem a Praelato, Rectore, vel alio quolibet, pro Ecclesia sua vel beneficio constitutum, per mortem constituentis revocari censemus: etiam quoad negotia jam incepta, & causas, in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem hujusmodi contestata.

TITULUS XI. DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM. CAP. I.

Ecclesia probans se laesam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & intra quadriennium a tempore laesionis.

Clemens V. in Concilio Vienensi.

Ab Ecclesia e adversus lapsum temporis, in quo se laesam affirmat, in integrum restitutio peti potest: & causa restitutionis hujusmodi finiri debet intra quadriennium continuum a tempore laesionis, etiam si minus quadriennio tempus laesionis existat. Sed non fiet restitutio, nisi ad tantum tempus, quantum se laesam fore probabit.

a Idem & multo magis si ad alterum tantum, cum tunc procuratoris minor esset potestas. b Crimina intellige magna, vel parva, dum tamen talia sint, quae probata repellere electum a beneficio, de quo agatur. juxta cap. 1. de elect. lib. 6. & Clem. constit. sup. de elect. Bonifacius c al. procuratoris. d vide cap. si tibi absentis. de praeben. lib. 6. e De intellectu hujus Clementinae Mattheus de Afflictis de. c. 7.

CLEMENTINARUM LIBER SECUNDUS.

TITULUS I. DE JUDICIIS.

CAP. I.

Constitutio Bonifacii, quae habet, quod citationes etiam extra dies solennes publice factae, de mandato Papae, in audientia literarum Apostolicarum, vel papali palatio affixae januis majoris Ecclesiae loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatum, ac si ad eum personaliter devenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio pervenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Vienensi.

[an. 1311.]

Udum a Bonifacius VIII. praedecessor noster constituit, ut citationes auctoritate Apostolica de personis quibuscunque, ac etiam undecunque ad instar edictorum in albo praetoris proposito, etiam extra dies solennes, in quibus Romani Pontifices processus consueverunt facere generales, ipso Papa specialiter, & ex certa scientia id mandante factae, in Apostolicarum audientia publica literarum, vel in papali palatio, publice postmodum majoris Ecclesiae loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residebit, januis affigendae, sic valeant atque arctent citatos post lapsum terminum b, quem (considerata distantia locorum) citationibus ipsis apponi convenit competentem, ac si ad eos personaliter devenissent. Quia vero statutum ipsum rationabiliter editum, propter malitiam temporis tunc instantis, nonnullis nimis rigorosum videtur: nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes, idem statutum, & praefatum modum citandi restringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vindicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios quoquo modo, ne ad eos possit citatio pervenire: vel quorum domicilia sive loca non possunt tute libere adiri. Porro ei, quod circa citationes absentium, tam diebus solennibus, quam aliis, Ecclesia c Romana diversis ex causis interdum facere consuevit, per praesentem constitutionem seu moderationem in nullo volumus derogari.

CAP. II.

In causis etiam pendensibus beneficiis, decimarum, matrimonialibus, & usurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest

a Modus citandi per edictum in forma hujus Clement. locum habet in solo Papa, ut not. hic Zabarella. eum videro. a al. termini. c In quodam manuscripto ita: Ecclesia Rom. diversis ex causis processus interdum, &c.

simpliciter & de plano, absque judiciorum strepitu, & figura. Joan. Andr.

Idem.

Dispendiosam prorogationem litium (quam interdum ex subtili ordinis judiciarii observatione causarum docet experientia provenire) restringere in subscriptis casibus cupientes: Statuimus, ut in causis super electionibus, postulationibus, vel provisionibus, aut super dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus, vel praebendis, seu quibusvis beneficiis Ecclesiasticis, aut super decimis, ad quarum etiam praestationem possunt, qui tenentur ad eas, praemoniti censura Ecclesiastica coerceri, necnon super matrimoniis, vel usuris, & eas quoquomodo tangentibus ventilandis, procedi valeat de caetero simpliciter & de plano, ac sine strepitu judicii & figura: volentes non solum ad futura negotia, sed ad praesentia, & adhuc etiam per appellationem pendencia hoc extendi.

TITULUS II.

DE FORO COMPETENTI.

CAP. I.

Concedit Concilium certo casu Episcopis expulsis a suis sedibus, quod in locis aliarum dioecesium servata forma, quam limitat, possint procedere contra expulsores, consiliarios, & fautores, & inter subditos jus dicere. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Vienensi.

Quamvis sacris canonibus sit generaliter interdictum, ne quis Episcopus jurisdictionem in dioecesi exerceat aliena: nos tamen Episcopis, qui a suis sedibus protervia impiorum expulsis non audent propter metum persequentium in suis civitatibus, vel dioecibus, aut earum parte aliqua residere, nec jurisdictionem ad se spectantem per se vel per alium inibi exercere: ne injuria in eorum expulsionem ipsorum irrogata Ecclesiis hoc praetextu remaneat impunita, duximus indulgendum, ut in dioecibus alienis, in civitatibus videlicet, vel locis insignibus suis Ecclesiis vicinioribus, in quibus poterunt se cure morari, & jurisdictionem suam libere exercere, possint contra suos expulsores, & eorum in hac parte consiliarios, & fautores (dummodo civitates, vel loca hujusmodi eisdem expulsoribus, consiliariis, & fautoribus sint secuta, & ipsi personaliter vel ad domum, si hoc tute fieri valeat, alioquin publice in Ecclesia cathedrali loci, vel domicilii eorundem citati fuerint) libere procedere, prout iustitia suadebit.

Si vero dicti Episcopi aut non fuerint hujusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios, aut fautores dicto modo citare, vel ipsi malitiose impedimentum praestiterint, ne potuerint sic citari: licitum sit eisdem Episcopis, ut expulsores, consiliarios, & fautores eisdem diebus aliquibus Dominicis, vel festiuis, cum populus convenerit ad divina, ut sic facta citatio ad eos pervenire verisimilius a praesumatur, citent vel citari faciant publice in Ecclesiis civitatum, vel locorum insignium praedictorum, & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti coram eisdem Episcopis noluerint comparere, ac si citati legitime alias extitissent.

Eisdem etiam Episcopis indulgemus, ut inter suos subditos [ne ob defectum justitiae dispendium aliquod patiantur] possint in diocesis alienis, in quibus moram traxerint (dummodo per se, vel per alium hoc in suis propriis diocesis facere non audeant, vel non possint) jurisdictionem suam omnimodam exercere: ita tamen, quod subditi, qui expulsores, vel eorum fautores, aut consiliarii non fuerint, ultra duas diatas a fine suae diocesis non trahantur. Volumus insuper, ut ante omnia a diocesis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in praemissis: quam si obtinere nequiverint b, procedant nihilominus, prout superius est expressum. Sane si praedicti Episcopi asseruerint, se non fuisse auctos praefatos expulsores, consiliarios vel fautores, personaliter, vel ad domum, aut publice [ut praemittitur] in eorum Ecclesia cathedrali citare: vel ipsos malitiose praestitisse impedimentum, ne per eos potuerint sic citari: aut quod in suis diocesis jurisdictionem per se vel per alium contra ipsos exercere nequeunt, vel non audent: stari super his volumus asserionibus eorumdem. Ipsi districtius injungentes, sub interminatione divini iudicii, ne circa praemissa contra conscientiam quicquam mendaciter, aut dolose asserant, vel confingant. Eorumdem autem Episcoporum sententias & processus, quos in praemissis casibus in aliis diocesis duxerint faciendos, denunciant, seu denunciari faciant per suas diocesis vicini Episcopi, cum ab eis fuerint requisiti. Per praemissa quoque nullum ex transcurso temporis quantuncumque, vel alias quoquo modo locorum diocesis, vel aliis quibuscunque jurisdictionem habentibus in locis praemissis, in quibus praedicti Episcopi sic expulsi jurisdictionem [ut praedicitur c] exercebunt, praedictum generetur.

TITULUS III.
DE CAUSA POSSESSIONIS, ET
PROPRIETATIS.
CAP. UN.

In causa beneficii delata etiam per appellationem ad curiam, utraque pars potest petitorium, & possessorium intentare. Et ante causae conclusionem potest spoliatus suspensio petitorio suo, vel adversarii, possessorium persequi. Joan. Andr. Clemens V. in Concilio Viennensi.

Causa d beneficii per appellationem ad sedem Apostolicam legitime devoluta, tam appellanti, quam appellato licere decernimus, nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliantis odium ante causae conclusionem suspendere petitorium a se, & ab adversario intentatum, in solo possessorio procedendo.

a al. verisimiliter. b al. nequibunt. c al. praemittitur. d Vide Paul. de Castro consil. 277. lib. 1. & de intellectu, Covarruviam lib. 1. var. resol. c. 16. num. 13.

TITULUS IV.
DE DOLO, ET CONTUMACIA.
CAP. UN.

Appellans ante definitivam, etiam a definitiva, lata eo absente, citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit frivola manifeste: quo casu non appellat, tanquam manifestus contumax. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.
[an. 1312.]

SI ante a definitivam sententiam a Iudice qui appellando recedat, & Iudex suae appellationi non defrens, eo citato, vel etiam non citato ulterius in causa procedens, contra ipsum etiam absentem sententiam definitivam promulget, poterit idem appellans a dicta sententia intra tempus debitum appellare: nisi ejus prima appellatio esset frivola manifeste.

TITULUS V.
UT LITE PENDENTE NIL
INNOVETUR.
CAP. I.

Si duo litigantes super beneficio moriantur: sive uterque in curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum, altero alibi moriente: ad Papam, & in conversis casibus ad Ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur, si superstes, vel alius, cujus interest, litem persequitur, ex futuro eventu apparebit, ad quem collatio spectat. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

SI duobus in Romana curia, super beneficio sibi collato litigantibus, in eadem curia mori contingat utrumque, collationem hujusmodi beneficii ad Romanum Pontificem: si vero extra dictam curiam, ad Ordinarium decernimus pertinere: nisi forsitan alius ab eis in dicto beneficio jus haberet. Quod si unum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat, si moriens in curia beneficium possidebat, ad Romanum Pontificem: si vero alius, ad Ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro autem ipsorum beneficium possidente, erit Romanus Pontifex, propter auctoritatis praerogativam in collatione hujusmodi praerendus. Si vero alter tantummodo, sive possessor, sive petitor, decedat, si superstes, vel alius, cujus interest, causam nihilominus persequatur (cum interim beneficium de jure conferri non possit) ad quem collatio ejus pertineat, futurus declarabit eventus. Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum, pertinebit ad Papam, si ille in curia, vel ad Ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quod si ad neutrum illud spectasse constiterit, ad Ordinarium collatio pertinebit. Salva tamen in praemissis omnibus Rom. Pontificis potestate; ad quem Ecclesiarum, personatum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plena & libera dispositio, ex suae potestatis plenitudine noscitur pertinere.

CAP. II.

Lis dicitur pendere quoad hoc, ut nihil debeat innovari, cum citatio legitime pervenit ad partem, vel per eam stetit, quo minus perveniret, cum tali expressione, quod potuit instrui super quo conveniatur. Joan. Andr.

Idem.

Cum lite pendente nihil debeat innovari, litem quoad hoc pendere censemus, postquam a Iudice competententi

a Nov. quod appellari potest ante definitivam, quod est verum indistincte de jure canonico, dum tamen appelletur ex causa rationabili. cap. ut debitus. ext. de appell. sed de jure civili non appellatur, nisi in certis casibus. Zabarella.

tenti in ea citatio emanavit, & ad partem citatam pervenit: vel per eam factum fuit, quo minus ad ejus notitiam perveniret. Dum tamen in citatione praedicta talia sint expressa, per quae plene possit instrui, super quibus in iudicio convenitur.

TITULUS VI.
DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM,
ET FRUCTUUM.
CAP. UN.

Si super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit in petitorio, vel possessorio una definitiva fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficii sequestratio per loci Ordinarium fieri debet: quam impediens, vel sequestratos fructus occupans, excommunicatus est, & si est de litigantibus, cadit a jure suo, & respicit pendencia. Joan. Andr.

Idem. a

AD compescendas litigantium malitias, definimus, ut una contra possessorem definitiva sententia super beneficio apud sedem Apostolicam, duntaxat in petitorio, vel possessorio promulgata, beneficium ipsum, etiam si dignitas, vel personatus existat, & curam habeat animarum, a possessore hujusmodi (dum b tamen triennio pacifice antea ab eo possessum non fuerit) per loci Ordinarium, apud aliquam personam idoneam sequestratur, quae plenam de ipso, & debitam curam gerens, id, quod de fructibus ipsius (debitis ejusdem supportatis oneribus) superesse contigerit, illi restituat, qui finalem in causa victoriam obtinebit. Si quis autem sequestrationem hujusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo praesumpserit occupare, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: a qua [nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus restituitis] nullatenus absolvatur. Et nihilominus, si de litigantibus fuerit, a jure (si quod in hujusmodi beneficio, vel ad ipsum forsitan competeat eidem) hoc ipso se noverit decidisse: praemissis nedum circa futura, sed etiam circa per appellationem pendencia negotia observandis: non obstante si contra praefatam sententiam de nullitate forsitan opponatur.

TITULUS VII.
DE PROBATIONIBUS.
CAP. UN.

Verba literarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia, vel intentio Papae fundatur. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi. [an. 1312.]

Literis nostris, quibus nos dignitates quaslibet, seu beneficia collationi nostrae, vel sedi Apostolicae reservasse, aut resignationem beneficii alicujus recepisse, vel recipiendi potestatem alii commississe, vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem Capellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia similia, super quibus gratia, vel intentio nostra fundatur, fecisse narramus, censemus super sic narratis fidem plenariam adhibendam: volentes ad praeterita, & pendencia (etiam per appellationem) negotia hoc extendi.

TITULUS VIII.
DE TESTIBUS.
CAP. I.

Per testes Christianos convinci possunt Iudaei, & Sarraceni, non obstantibus contrariis privilegiis Regum, & Principum:

a In uno manuscr. ita habetur. b Vid. c. commissi de elec. in 6. no. Barr. & modera in 4. Celsus. ff. de usucap. Font. Tom. II.

quibus sicutur, subtrahatur illis Christianorum commercium Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cum Iudaei quidam, & Sarraceni [sicut accepimus] quod super civilibus, aut criminalibus convinci per Christianos non possint, se privilegiis Regum & Principum tueantur [quia id nedum juri contrarium, sed est Christianae religioni opprobriosum est quamplurimum & adversum] Reges eisdem, & Principes a in Domino exhortamur, ne concedant hujusmodi de caetero privilegia, vel servent, aut servare permittant etiam jam concessa. Quod si Iudaei, aut Sarraceni privilegiis talibus uti praesumpserint, Christianorum communio eis subtrahatur, sic, quod Christiani ab eorum abstinere communionem censura Ecclesiastica (si opus fuerit) compellantur.

CAP. II.

Publicatis attestacionibus testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis, vel directe contrariis. Joan. Andr.

Idem.

Testibus rite b receptis, & eorum attestacionibus publicatis, sicut non licet super eisdem, vel directo contrariis articulis alios, vel eosdem testes in principali causa producere: sic non debet in appellationis causa licere: cum non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio sit timenda.

TITULUS IX.
DE JURE JURANDO.
CAP. UN.

Juramenta, quae Romana Ecclesia praestant Romani Principes, fidelitatis existunt. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Romani Principes c, orthodoxae fidei professores sacrosanctam Roman. Ecclesiam, cujus caput est Christus redemptor noster, ac Romanum Pontificem ejusdem Redemptoris Vicarium, fervore fidei, & clara devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, a quo approbationem personae, ad Imperialis celsitudinis apicem assumendam, necnon unctionem, consecrationem, & Imperii coronam accipiunt, sua submittere capita non reputarunt indignum, seque illi, & eidem Ecclesiae, quae a Graecis Imperium transfudit in Germanos, & a qua ad certos eorum Principes jus, & potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum pervenit, adstringere vinculo juramenti, prout tam mos observationis antiquae, temporibus novissimis renovata, quam forma juramenti hujusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Dudum sane inter quondam Henricum Imperatorem, tunc Romanorum Regem, & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliae Regem, gravi discordia fuscitata, nos multis grandibusque periculis, quae exinde proventura verisimiliter timebantur, intendentes celeri, & opportuno remedio obviare, quibusdam ex fratribus nostris sanctae Rom. Eccl. Cardinalibus, existentibus tunc in urbe pro reformanda pace, & solidanda concordia inter Reges eisdem, literas nostras sub certa forma duximus destinandas, inter alia inserentes in eis, quod cum ipsi Reges ejusdem Ecclesiae specialissimi filii, sibi juramento fidelitatis, & alias multipliciter essent adstricti, ipsius Ecclesiae debeant esse promptissimi defensores.

Q q q

Diis

a Qui debent Iudaeos punire: vid. l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & Cler. & gl. in cap. Iudaei. 2. de Jud. Font. b Vid. l. 1. §. a junct. ediles. ff. de edil. edil. & l. apud eum. §. imperator. ff. de manumiss. c al. Imperatores.

dictis autem literis in notitiam dicti Henrici ad Imperium jam promoti sic deductis, idem Henricus ab eisdem Cardinalibus requisitus, ut super contentis in illis sum propositum responderet: quasi moleste tulisset, quod de juramento fidelitatis hujusmodi per eum praestito in dictis literis mentio haberetur, non familiariter, nec secrete, ut tractanda pacis qualitas exigebat, sed multis tabellionibus accersitis, & requisitis ab eo, quod de responsionibus suis conficerent publica instrumenta, inter caetera publice (praesente multitudine hominum copiosa) respondit se non fore cuiquam ad juramentum fidelitatis adstrictum, & quod nunquam fecerit juramentum, propter quod foret ad juramentum fidelitatis alicui obligatus, & quod ipse nesciebat, quod antecessores sui Romani Imperatores unquam juramentum hujusmodi praestitissent, simulans se immemorem juramentorum, quae nobis ante coronationem suam praestiterat, & post coronationem etiam innovarat. Nos itaque attendentes, quod hujusmodi responsio, si sub dissimulatione pertranseat, vel silentio pallietur, posset in magnum, & evidens praevicium Rom. Ecclesiae redundare, dignum admodum, & opportunum fore perspeximus, ut de juramenti hujusmodi constitutioni praesenti aliqua breviter annectamus. Dicitur namque H. quamprimum fuit in Regem Romanorum electus solennes b ad nos nuntios destinavit, dans eis per suas patentes literas plenum, & speciale mandatum exponendi nobis pro eo devotionem ipsius, & reverentiam filialem, quam ad nos, & Rom. Ecclesiam, sincere gerere se dicebat affectu: necnon petendi, & impetrandi a nobis favorem, & gratiam consuetos: offerendi quoque nobis, & praestandi pro eo, & in ipsius animam debitae nobis, & eidem Ecclesiae fidelitatis, & cujuslibet alterius generis juramentum, ac nihilominus petendi a nobis per nostras sibi manus impediuntionem, consecrationem, & Romani Imperii diademata. Praefatis itaque nuntiis in nostra, & fratrum nostrorum praesentia constitutis, ac secundum dicti tenorem mandati Avinionem, ubi tunc eramus cum nostra curia residentes, in publico consistorio, in quo erat Praelatorum, & aliorum, tam Clericorum, quam Laicorum non modica multitudo, praemissis per eos coram nobis expositis supplicando petitis humiliter, & oblati: Nos eodem mandato, & decreto electionis ejusdem H. ex parte Principum tam Ecclesiasticorum, quam secularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios praesentatis, plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaque nobis de electione hujusmodi concordia, & legitima plena fide, examinata quoque persona ipsius H. prout absentia patebatur ejusdem & de ipsius fide, probitate, & aliis, quae in persona Imperatoris sunt merito requirenda, cum pluribus Praelatis, & aliis magna auctoritatis viris, qui ejusdem H. mores, conditionem, & statum plenius noverant, inquisito, ejusque persona, cujus etiam nos, & fratres nostri aliqualem prius notitiam habebamus, propter quod facilius transivimus in examinatione hujusmodi, idonea reputata, ipsum nominavimus, denunciavimus, & declaravimus Regem Romanorum, ipsius approbantes personam, eumque sufficientem, & habilem declarantes ad suscipiendam Imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes unktionem, consecrationem, Imperiique Romani coronam sibi per manus nostras debere concedi: & consequenter a praefatis nuntiis sufficientem ad hoc ab eo (ut praemittitur) mandatum habentibus, secundum formam in decretis, quae incipit, Tibi Domino, comprehensam, fidelitatis recepimus juramentum. Postque idem H. consecrationis, & coronationis suae

a Vid. Bart. in leg. sciendum ff. de verbor. oblig. b Vide c. ad Apostolicam. de rejudic. lib. 6. q. 1. c. estore. & 97. distict. nobilissimus Font.

tempore aliud eidem Cardinalibus, quos ad impendendum sibi hujusmodi consecrationis, & coronationis insignia miseramus ad urbem, illud nostro nomine recipientibus juramentum praestitit corporale, quod in libro Pontificali Rom. praestandum Pontifici per Imperatorem coronationis suae tempore continetur, cujus tenor dignoscitur esse talis: Ego H. Romanorum Rex, annuente Domino, futurus Imperator promitto, spondeo, & polliceor, atque juro coram Deo, & B. Petro me de caetero protectorem, procuratorem, & defensorem fore summi Pontificis, & hujus sanctae Romanae Ecclesiae, in omnibus necessitatibus, & utilitatibus suis, custodiendo, & conservando possessiones, honores, & jura ejus, quantum divino suffulsi adjutorio fuero, secundum scire, & posse meum, recta, & pura fide: sic me Deus adjuvet, & haec sancta Dei Evangelia. Caeterum quin juramenta hujusmodi fidelitatis existant, a retro Romanis Principibus non fuit haecenus haesitatum: imo tam quondam Albertus Rex Romanorum, immediatus praedecessor memorati Henrici, Bonifacio Papae VIII. praedecessori nostro tempore approbationis ejusdem Alberti, quam Rodolphus pater ipsius, & alii praedecessores ejusdem Romanorum Reges diversis nostris praedecessoribus juramentum fidelitatis, & obedientiae praestiterunt. Idemque Bonifacius memoratum A. juramento hujusmodi ab eo recepto, de fratrum suorum consilio (praesente Praelatorum, & aliorum multitudine copiosa) auctoritate Apostolica recepti in speciale suum filium, & Ecclesiae memoratae, ipsumque in Regem Romanorum assumpsit, in Imperatorem postmodum promovendum. Verum quia saepesatus H. qui in proximis diebus fuit de hac luce subtractus, non virtutem, & mentem, sed nudum verborum insectans corticem, sensumque confundens, juramenta restringendo praedicta curiose videbatur asserere [ut praefertur] illa ad debitum fidelitatis hujusmodi non extendi: novo modo curiositatis hujus luculentae veritatis antidotum ipsius declarationis oraculo providimus apponendum. Quia ergo capitulis juramento fidelitatis contentis sollicita meditatione pensatis, ipsa capitula in praefatis Imperatoris juramentis, quantum ad effectum, mentem, & virtutem ipsorum non est dubium contineri: Nos praemissis, & aliis rationibus, ne quis in Romanum assumptus Principem, vel in posterum assumendus, an juramenta hujusmodi per dictum H. Imperatorem praestita, & per successores ipsius in futurum praestanda, fidelitatis existant, in dubitationem deducere audeat, vel super his contrarium asserere veritati, auctoritate Apostolica de fratrum nostrorum consilio declaramus illa juramenta praedicta b fidelitatis existere, & censi debere. Porro praeter juramenta praedicta idem Henricus suorum inharens praedecessorum vestigiis, priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem jura aliqua exerceret, sub testimonio suarum patentium literarum in manibus dilecti filii Joannis de Mollianis c, scholastici Ecclesiae Tullensis, Capellani nostri, ad hoc specialiter per nos missi nostro, & praefatae Ecclesiae nomine recipientis promissit, & tactis sacrosanctis Evangelis juramento firmavit, quod eandem Ecclesiam, & fidem catholicam pura fide, totisque viribus conservaret reverenter, & etiam defenderet, omnemque haeresim, schisma, & haeticos quoslibet, fautores, receptatores, & defensores ipsorum exterminaret pio posse: ac nunquam cum Sarraceno, Pagano, Schismatico, seu alio quolibet communionem d catholicae fidei non

a Dicitio, procuratorem, deest in antiquiorib. cod. b Dicitio, praedicta, deest in antiquior. codicib. c Al. Melanis. d Ad haec vid. l. non debito. ff. de capt. & Innov. cap. 1. de subf. Doct. in cap. quod super his. de vo. Font.

non habente, aut cum aliquo alio praefatae Ecclesiae inimico, vel rebeli, seu eidem manifeste suspecto, unionem quamlibet, seu parentelam, aut confederationem iniret, sed tam nostram, quam successorum nostrorum personas, honorem, & statum manuteneret, defenderet, & conservaret contra omnes homines, cujuscumque existerent praerogantiae, dignitatis, vel status. Eidem etiam a adjiciens juramento, quod manuteneret semper, atque servaret privilegia omnia per praedecessores suos Reges, ac Imperatores Romanos, praefatae Romanae, & aliis quibuslibet Ecclesiis quocumque concessa tempore, & continentia cujuscumque aequae omnia, & specialiter, ac praecipue per clarae memoriae Constantinum, Carolum, Henricum, Ottonem IV. Fredericum II. atque Rodolphum praedecessores ipsius super concessione, recognitione, advocacione, annotatione, quitatione, & libera dimissione terrarum, & provinciarum Romanae Ecclesiae ubilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expressit, sedi Apostolicae, Romanisque Pontificibus super b quocumque tenore concessa recognovit, confirmavit, & ex certa scientia innovavit, ac etiam de novo concessit: & terras ipsas, atque provincias recognovit ad jus, & proprietatem ipsius Ecclesiae plenissime pertinere: easque nihilominus ex abundantia de novo Ecclesiae saepesatae donavit, sub praedicto se obligans juramento, quod ipsas, aliquamve ipsarum partem nullo unquam tempore occuparet, seu (quantum in eo esset) ab alio permitteret occupari. Nec in eis, aut aliqua parte ipsarum jura aliqua, possessiones, aut tenutas haberet, seu quomodolibet possideret, nec in eis etiam potestarias, seu cujusvis capitaniae, aut jurisdictionem, quancumque per se, vel per alium exerceret, quodque (ut Princeps catholicus, & saepedictae Ecclesiae advocatus, atque defensor) ipsam juvaret, & consiliis, & auxiliis illi assisteret opportunis, contra quoscumque inobedientes, & rebelles eidem, & praecipue contra occupantes, seu turbantes terras praedictas, seu provincias, vel partem quamlibet earundem. Sub eodem etiam juramento promissit, quod tam ipsam Romanam Ecclesiam, quam alias Ecclesias, libertatem Ecclesiasticam, bona, jura, Praelatos, & ministros Ecclesiarum ipsarum manuteneret, conservaret, atque defenderet pro posse. Et quod Ecclesiae Romanae vassallos contra justitiam nullatenus offenderent, devotos, ac fideles Ecclesiae etiam in Imperio constitutos benigne tractaret, nec eos opprimeret contra justitiam, aut [quantum in eo esset] per alium opprimi sustineret, sed in suis potius juribus, & justitiis conservaret. Hoc quoque juramentum, & etiam pristinum pro eo nobis per suos nuntios [ut praemittitur] praestitum, receptis suae coronationis insignis innovavit, prout in patentibus ante coronationem ipsam, ejus regio magno sigillo, & aliis post coronationem eandem, ejus Imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis (quas in archivis Rom. Ecclesiae reponi, & diligenter conservari fecimus) plenius continetur.

TITULUS X.
DE EXCEPTIONIBUS.
CAP. UN.

Exceptio excommunicationis opponitur dilatoria quancumque, peremptorio non obstante. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Vienenfi.

Excommunicationis exceptio dilatoria in qualibet parte litis opponi potest termino peremptorio per Judicem assignato ad proponendum exceptiones declinatorias, & dilatorias non obstante: servata tamen constitutione felicitis recordationis Innocentii Papae IV. edita circa hoc in Concilio Lugdunensi.

a Dicitio, etiam, deest in antiquiorib. codicibus. b Al. sub.

TITULUS XI.
DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA.
CAP. I.

Qui tres sententias contrarias in quavis causa reportavit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta: & respicit etiam pendencia. Joan. Andr.

Clemens V. in Concilio Vienenfi.

Ut a calumniis litigantium occurratur, is, qui in beneficiis, vel alia quavis causa tres contra se in peritorio, vel possessorio sententias reportavit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicujus ex eis nullatenus admittatur, donec hujusmodi sententiae plenarie fuerint executioni mandatae. Similiter si ille, contra quem tres sententiae definitivae latae fuerint, ab interlocutoria, vel gravaminae ante prolationem ipsarum, vel earum alicujus se appellasse, & causam appellationis hujusmodi adhuc pendere proponat: sententiarum praedictarum executionem tali praetextu volumus impediri. Quae ad causas qualitercumque etiam per appellationem pendentes duximus extendenda.

CAP. II.

Sententia lata contra civitatem extra civitatis territorium existentem, nulla est ipso jure. h. d. Joan. Andr.

Idem.

Pastoralis cura sollicitudinis nobis divinitus super curas Christiani populi nationes injuncta nos invigilare remediis subditorum, eorundem periculis obviare, & scandala remove compellit. Sane cum jamdudum inter quondam Henricum Imperatorem Romanum, & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliae Regem gravis fuisset materia turbationis exorta, assente deinde Imperatore praedicto, quod cum quibusdam ipsius subditis Rex confederationes, & conspirationes fecerat in ipsius majestatis offensam: quodque tractaverat, & ordinaverat, ut civitates quaedam sub Imperii, & Imperatoris ejusdem obedientia contentes, contra eum, & Imperium rebellarent, gentesque sui ipsius fultae subsidio nonnullas alias Imperii civitates, & castra [inde violenter ejectis ipsius Imperatoris Officialibus] occuparunt, & pro ipso Rege occupata tenebant: ac alias etiam in urbe, & alibi in Imperii, & Imperatoris ejusdem contemptum, & suae majestatis injuriam, & reipublicae detrimentum multa gravia fuerunt b per Regem eundem, ac malitiam, & instigationem ipsius tam a suis stipendiariis, quam a subditis Imperatoris commissa.

Præhabitis per Imperatorem eundem quibusdam processibus contra eum, absentem tamen, quamvis legitime (juxta Imperatoris assertionem) citatum, ac quod supradicta erant notoria, per imperialem interlocutoriam declarata Imperator ipse, Regem affirmans propter praemissa laesa majestatis criminis reum esse, in eum peremptorie [ut dixit] & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantem, tanquam rebellem, proditorem, & hostem Imperii, ac reum supradicti criminis, privationis omnium dignitatum, quocumque comrehensuram titulo, & quibus se intulabat Rex ipse, auctoritatum quoque, honorum, provinciarum, terrarum, bonorum, jurium, & jurisdictionum, tam perpetuorum, quam temporalium, & si quando veniret in suam, & Imperii fortiam, mutilationis c etiam

a De intellectu vide Oldradum consil. 106. incip. quod litera executoria. b Al. fuerant. c Vide l. rei capitalis. ff. de penis. & leg. transigere. C. de transact. cum leg. criminali. C. de jurisd. omnium jud. atque l. 1. C. ne Christiana. man. & Felin. ija. c. ex literis. 12. col. de consilia.